

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om alternativ till och organiseringen av häktning

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om alternativ till och organiseringen av häktning (RP 252/2016 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Ulla Mohell, justitieministeriet
- regeringssekreterare Juho Martikainen, justitieministeriet
- referendarieråd Anu Rita, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- medicinalråd Tuija Kumpulainen, social- och hälsovårdsministeriet
- polisöverinspektör Stefan Gerkman, inrikesministeriet
- lagman Jyrki Kiviniemi, Lapplands tingsrätt
- tingsdomare Ritva Eerola, Birkalands tingsrätt
- statsåklagare Leena Metsäpelto, Riksåklagarämbetet
- häradsåklagare Krista Soukola, åklagarämbetet i Östra Nyland
- generaldirektör Esa Vesterbacka, Brottspåföljdsmyndigheten
- polisinspektör Tuomas Pöyhönen, Polisstyrelsen
- direktör Tuomo Junkkari, Vanda fängelse
- överkommissarie Heikki Porola, Helsingfors polisinrättning
- kriminalkommissarie Jan Fordell, polisinrättningen i Lappland
- direktör Jaana Leipälä, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör Anneli Pouta, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- advokat Mikko Ruuttunen, Finlands Advokatförbund
- ordförande Jari Tuomela, Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y.
- professor Mikko Vuorenpää.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Åbo hovrätt
- Östra och Norra Finlands brottspåföljdsregion
- Uleåborgs fängelse
- Kriminaalihuollon tukisäätö.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i tvångsmedelslagen, strafflagen, häktningsslagen, fängelselagen, lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten och lagen om ersättning av statens medel som till följd av frihetsberövande skall betalas till oskyldigt häktad eller dömd.

Bestämmelserna om alternativ till häktning i tvångsmedelslagen kompletteras genom att till lagen foga bestämmelser om förstärkt reseförbud och häktningsarrest. Enligt förslaget kan domstolen i stället för häktning eller hållande i häkte bestämma att den brottsmisstänkte meddelas förstärkt reseförbud som övervakas med hjälp av tekniska anordningar, om reseförbud anses vara ett otillräckligt tvångsmedel och de övriga förutsättningarna enligt tvångsmedelslagen uppfylls. Förstärkt reseförbud kan meddelas innan svaranden döms till ett straff. Efter att svaranden dömts till ett ovillkorligt fängelsestraff kan domstolen enligt förslaget i stället för häktning eller hållande i häkte bestämma att den dömd ska åläggas häktningsarrest som övervakas med hjälp av tekniska anordningar, om förutsättningarna enligt tvångsmedelslagen uppfylls och det straff som dömts ut är fängelse i mindre än två år. Häktningsarrest kan sålunda inte användas i samband med de allra grövsta brotten.

En förutsättning för förstärkt reseförbud och häktningsarrest är bl.a. att den brottsmisstänkte eller dömd åtar sig att fullgöra de skyldigheter som ålagts honom eller henne och att det utifrån den brottsmisstänktes eller dömdes personliga förhållanden och andra motsvarande omständigheter kan anses vara sannolikt att han eller hon fullgör skyldigheterna. Häktningsarrest ska alltid vara förenad med en skyldighet att stanna i en bostad eller på en annan plats som är lämpad för boende under de tidpunkter som framgår av domstolens avgörande. Vid förstärkt reseförbud får domstolen pröva om det finns behov av skyldighet att stanna i bostaden.

Brottspåföljdsmyndigheten ansvarar för övervakningen av häktningsarrest. Brottspåföljdsmyndigheten svarar också för den tekniska övervakningen av båda tvångsmedlen. Om den som meddelats förstärkt reseförbud eller ålagts häktningsarrest bryter mot de skyldigheter som ålagts honom eller henne, ska han eller hon kunna anhållas och häktas. I lindriga fall av överträdelse av skyldigheter kan den som ålagts häktningsarrest ges en skriftlig varning.

Häktningsslagen ändras enligt förslaget så att den tid som en häktad får förvaras i en förvaringslokal som administreras av polisen förkortas och förutsättningarna för förvaring skärps.

De övriga lagarna som föreslås bli ändrade ses över med beaktande av ändringarna i tvångsmedelslagen.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen är det fråga om att komplettera tvångsmedelslagen med två nya tvångsmedel som ska utgöra alternativ till häktning, nämligen förstärkt reseförbud och häktningsarrest. Enligt propositionen kan domstolen i stället för häktning eller hållande i häkte bestämma att den brottsmisstänkte meddelas förstärkt reseförbud som övervakas med hjälp av tekniska anordningar, om reseförbud anses vara ett otillräckligt tvångsmedel och de övriga förutsättningarna enligt tvångsmedelslagen uppfylls. Förstärkt reseförbud kan meddelas innan svaranden döms till ett straff.

Efter att svaranden dömts till ett ovillkorligt fängelsestraff kan domstolen enligt förslaget i stället för häktning eller hållande i häkte bestämma att den dömd ska åläggas häktningsarrest som övervakas med hjälp av tekniska anordningar, om förutsättningarna enligt tvångsmedelslagen uppfylls och det straff som dömts ut är fängelse i mindre än två år.

En förutsättning för förstärkt reseförbud och häktningsarrest är bl.a. att den brottsmisstänkte eller dömd åtar sig att fullgöra de skyldigheter som ålagts honom eller henne och att det utifrån den brottsmisstänktes eller dömdes personliga förhållanden och andra motsvarande omständigheter kan anses vara sannolikt att han eller hon fullgör skyldigheterna. Skillnaden mellan dessa tvångsmedel är särskilt att häktningsarrest alltid ska vara förenad med en skyldighet att stanna i en bostad eller på någon annan plats som är lämpad för boende under de tidpunkter som framgår av domstolens avgörande. Vid förstärkt reseförbud får domstolen pröva om det finns behov av en sådan skyldighet. Om den som meddelats förstärkt reseförbud eller ålagts häktningsarrest bryter mot de skyldigheter som ålagts honom eller henne, ska han eller hon kunna anhållas och häktas. I lindriga fall av överträdelse av skyldigheter kan den som ålagts häktningsarrest ges en skriftlig varning. Vid förstärkt reseförbud och häktningsarrest avräknas den verkställda tiden för begränsning av friheten från ett slutligt fängelsestraff på viss tid.

Lagutskottet understöder propositionens syfte att minska användningen av häktning i sådana situationer där tvångsmedel som i mindre grad inskränker den brottsmisstänktes eller dömdes frihet är möjliga och kan användas utan att äventyra häktningens syfte. Det är befogat att genom användning av förstärkt reseförbud och häktningsarrest försöka minska de negativa konsekvenserna av häktning.

Regeringen föreslår också att häktningsslagen ändras så att den maximitid som en häktad får förvaras i en förvaringslokal som administreras av polisen förkortas från fyra veckor, som är huvudregel i dag, till sju dagar. Den häktade får inte hållas i polisens förvaringslokal längre än sju dygn, om det inte finns exceptionellt vägande skäl som hänför sig till den häktades säkerhet eller till att hålla den häktade avskild.

Lagutskottet anser att också de föreslagna bestämmelserna om att förkorta den tid som häktade får hållas i polisens förvaringslokaler i princip är viktiga. Syftet med dem är att genomföra de talrika ställningstaganden om förvaring av häktade som gjorts av internationella övervakningsorgan för mänskliga rättigheter och av riksdagens justitieombudsman.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

Sammantaget sett anser lagutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Placering av häktade

Som det sägs ovan föreslår regeringen i lagförslag 3 att 2 kap. 1 § 3 mom. i häktningsslagen (768/2005) ändras så att den maximitid som en häktad får förvaras i en förvaringslokal som administreras av polisen förkortas från fyra veckor, som är huvudregel i dag, till sju dagar. Den häktade får inte hållas i polisens förvaringslokal längre än sju dygn, om det inte finns exceptionellt vägande skäl som hänför sig till den häktades säkerhet eller till att hålla den häktade avskild på grund av en sådan risk för att utredningen försvåras som avses i 2 kap. 5 § 1 mom. 2 b-punkten i tvångsmedelslagen.

Enligt 2 kap. 1 § i den gällande häktningsslagen ska den som häktats för ett brott föras till det fängelse som ligger närmast den domstol som behandlar åtalet och som används som häkte. Den domstol som beslutar om häktning kan på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman fatta beslut om att den häktade ska placeras i en sådan förvaringslokal för häktade som administreras av polisen, om det är nödvändigt för att hålla den häktade avskild eller av säkerhetsskäl eller om utredningen av brottet särskilt kräver det. Enligt paragrafen får en häktad inte hållas i polisens förvaringslokal längre än fyra veckor, om det inte finns särskilt vägande skäl till detta. Majoriteten av de häktade har placerats i häkten, men cirka en sjättedel av de häktade förvaras i början av häktningstiden häktade i polisens förvaringslokaler.

Propositionen grundar sig på en riktlinje av styrgruppen för den arbetsgrupp som utrett organiseringen av häktning. Enligt den är målet att häktade i Finland ska förflyttas till ett fängelse omedelbart efter häktningsrättegången.

I propositionen sägs det (s. 5) att internationella och nationella övervakningsorgan i flera sammanhang har framfört kritik mot att häktade förvaras i polisens lokaler. Europarådets kommitté till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) besökte Finland under den femte periodiska granskningen hösten 2014. I sin rapport uppmanar kommittén de finska myndigheterna att vidta skyndsamma åtgärder för att upphöra med att förvara häktade i polishäkten. I CPT:s rapport fäster man uppmärksamhet bl.a. vid möjligheterna för häktade som placerats i polishäkten att delta i sysselsättning och rastning och att få hälso- och sjukvård. Fångarna vistas i celler med undantag för raster utomhus och eventuella duschbesök. I allmänhet är de faktiska möjligheterna till rastning utomhus obetydliga och deltagande i olika aktiviteter som arrangeras utanför cellen mycket begränsat. En delegation från CPT gjorde ett kort inspektionsbesök till Finland i juni 2016. I samband med det förutsatte delegationen att rekommendationerna genomförs så snart som möjligt.

Förenta nationernas (FN) kommitté mot tortyr (Committee against Torture, CAT), som övervakar genomförandet av FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT) har i slutsatserna om Finlands femte och sjätte periodiska rapport (CAT/C/FIN/5—6) uppmanat Finland att ändra lagstiftningen så att häktade snabbare än i nuläget överflyttas från polisens förvaringslokaler till fängelser.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

När utredningsansvaret och ansvaret för den häktades förhållanden och förvaring i en förundersökning innehas av samma instans, finns det enligt övervakningsorganen en risk för att det utövas påtryckning mot den häktade eller att det förekommer mutor. Trots att det i ett enskilt fall inte skulle gå att påvisa någon sådan konkret fara för påtryckning, anser övervakningsorganen att själva möjligheten därtill ger anledning till kritik. Också enligt Europarådets fängelseregler bör häktade och fångar i princip endast förvaras i fängelser.

Också riksdagens justitieombudsman har i samband med flera inspektioner av polishäkten fäst uppmärksamhet vid polishäktenas dåliga skick och olämplighet som plats för längre förvaring av personer som berövats friheten. Det har allmänt konstaterats att förhållandena i polishäktena endast lämpar sig för kortvarig förvaring av personer. Justitieombudsmannen har pekat på bristfälligheter i fråga om rastningsutrymmen utomhus och utrymmen för besök och på att sådana utrymmen ibland helt saknas.

Lagutskottet anser att propositionen har ett viktigt syfte, att förkorta den tid som häktade får hållas i polisens förvaringslokaler. Utskottet anser att det principiella målet på lång sikt bör vara att häktade förflyttas till ett fängelse genast efter häktningsträttegången. Ett problem med detta mål är enligt propositionen (RP, s. 29) bland annat bristen på platser i de fängelser som används som häkten och att det kan vara svårt att genomföra begränsningar av kontakter för häktade i dessa, i synnerhet i överbeläggningssituationer. Dessutom förutsätter en snabbare förflyttning av häktade från polisens lokaler till häkten att förhørslokalerna förbättras. Ett annat problem är häktenas placering och de långa avstånden till polisens lokaler särskilt i norra Finland.

Enligt uppgift till lagutskottet kommer kostnaderna för att skapa ett ändamålsenligt nätverk av lokaler som lämpar sig för förvaring av häktade med tanke på det ovannämnda långsiktiga målet att bli stora. Det kommer också att dröja många år från det att projektplaneringen inleds tills lokalerna står klara. Lagutskottet anser därför att man behöver inleda arbetet med att minska förvaringen av häktade i polisens lokaler snarast möjligt, i enlighet med det som sägs i propositionen, men att detta bör ske stegvis.

Lagutskottet är ändå bekymrat över de negativa konsekvenserna av förkortningen av tiden i polisens förvaringslokaler. Dessa nämns också i propositionen (RP, s. 33). Propositionen antas kunna inverka negativt på andelen brott som blir utredda, antalet avslöjade brott och förundersökningens längd och till och med leda till att häktningstiden blir längre. Till följd av propositionen kommer förundersökningsresurserna i högre grad att riktas till förundersökningens början. När det införs begränsningar i fråga om att hålla häktade i förvar i polishäkten minskar antalet orter där häktade förvaras. I en situation där den person som är föremål för en förundersökning och den polisman som utför förundersökningen befinner sig på långt avstånd från varandra ökar sannolikt den tid som behövs för förundersökningen. Detta kan i värsta fall leda till att häktningstiden förlängs.

Lagutskottet anser att det är synnerligen oroväckande om man genom att rätta till ett missförhållande orsakar nya problem för myndigheternas verksamhet. Att rättegångstiden, till vilken också förundersökningstiden hör, är skäligen ett element i den rätt till en rättvis rättegång som tryggs i grundlagens 21 §. Straffprocessens längd har varit ett problem i Finland, och man har under de senaste åren försökt snabba upp den på många olika sätt. Lagutskottet anser inte heller att det är ac-

Betänkande LaUB 10/2017 rd

ceptabelt att placeringen av häktade leder till förlängd häktningstid. Det är viktigt att man så snabbt som möjligt försöker nå det långsiktiga målet och lösa problemet med förvaring av häktade på ett övergripande sätt. I fortsättningen ska tillräckliga resurser reserveras för detta så att inte ändringarna ger upphov till nya problem. Ett motiverat alternativt mål på lång sikt kunde vara att ha lämpliga förvaringslokaler som administreras av Brottspåföljdsmyndigheten i samband med polisinrättningarna.

På grund av det som sägs ovan och för att underlätta situationen innan det långsiktiga målet kan nås föreslår lagutskottet att 2 kap. 1 § 3 mom. i häktningsslagen (lagförslag 3) kompletteras på det sätt som anges i detaljmotiven nedan. Kompletteringen går ut på att den häktade förutom det som sägs i propositionen också får hållas i polisens förvaringslokal längre än sju dygn, om det finns exceptionellt vägande skäl som hänför sig till förundersökningen av brott. Det gäller exempelvis situationer där förundersökningen är så pass halvfärdig att hela förundersökningen skulle äventyras om den häktade skulle förflyttas till ett häkte långt borta.

Lagutskottet framhåller att en snabbare förflyttning av häktade till fängelser enligt propositionen (s. 28—29) förutsätter att Brottspåföljdsmyndigheten och Polisstyrelsen börjar utreda möjligheterna att organisera häktningsavdelningar som administreras av Brottspåföljdsmyndigheten i samband med vissa polisinrättningar. En sådan häktningsavdelning behövs i synnerhet i norra Finland, där förhållanden blir långa. Enligt uppgift till lagutskottet tillsatte Brottspåföljdsmyndigheten och Polisstyrelsen den 2 maj 2017 en beredningsgrupp för att utreda bland annat denna fråga. Lagutskottet ser detta som positivt. Också beredningsgruppens uppdrag att öka möjligheterna att hålla förhör genom videokonferens i häktena är viktigt, menar utskottet. Enligt uppgift till utskottet tillsatte Brottspåföljdsmyndigheten och Polisstyrelsen den 2 maj 2017 också en beredningsgrupp för att bereda ikraftträdandet av reformen med alternativ till häktning.

Enligt regeringens proposition avses de föreslagna lagarna träda i kraft den 1 januari 2018. Lagutskottet anser att det är viktigt att ikraftträdandet av de lagar som ingår i propositionen skjuts fram så att beredningsgruppen hinner sätta sig in i och lösa de viktiga och akuta problem som uppstår särskilt till följd av den snabbare förflyttningen av häktade. De föreslagna lagarna kunde således träda i kraft exempelvis vid ingången av 2019. Utskottet anser ändå att det är viktigt att beredningsgrupperna slutför sitt arbete så snart som möjligt.

Lagutskottet påpekar också att Enheten för hälso- och sjukvård för fångar den 1 januari 2016 överfördes från Brottspåföljdsmyndigheten inom justitieministeriets förvaltningsområde till resultatstyrningen för Institutet för hälsa och välfärd (THL) och nu är ett självständigt verk inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Enligt vad lagutskottet erfar har ändå varken social- och hälsovårdsministeriet eller Institutet för hälsa och välfärd hörts i samband med beredningen av propositionen. Den snabbare förflyttningen av häktade från polisens förvaringslokaler till häkten är emellertid av relevans också för fångarnas hälso- och sjukvård. Det är viktigt att den arbetsgrupp som bereder ikraftträdandet av reformen hör företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, THL och hälso- och sjukvården för fångar så att man kan försäkra sig om att hälso- och sjukvården för fångar fungerar som den ska.

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av tvångsmedelslagen

2 kap. Gripande, anhållande, häktning och häktningsarrest

12 a §. Häktningsarrest. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om häktningsarrest och om förutsättningarna för att ålägga häktningsarrest. Enligt hänvisningen i 5 mom. finns bestämmelser om sökande av ändring i beslut om häktningsarrest i 3 kap. 19 §. På det sätt som anges nedan föreslår lagutskottet att 3 kap. 18 § kompletteras med bestämmelser om åläggande av häktningsarrest i fullföljdsdomstolen. Efter det finns det bestämmelser om häktningsarrest i 18 och 19 § i det kapitlet i tvångsmedelslagen. Lagutskottet anser att det för att bestämmelserna ska vara informativa och tydliga också bör ingå en hänvisning till 3 kap. 18 § i det föreslagna 12 a § 5 mom. Därför föreslår utskottet en precisering i 2 kap. 12 a § 5 mom. i lagförslag 1 så att det i momentet föreskrivs att bestämmelser om häktningsarrest vid fullföljdsdomstol och om sökande av ändring i beslut om häktningsarrest finns i 3 kap. 18 och 19 §.

12 c §. Avgörande om häktningsarrest. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om avgöranden om häktningsarrest. I den föreskrivs det om vad som ska framgå av ett avgörande om häktningsarrest och hur länge ett avgörande om häktningsarrest ska gälla. Enligt det föreslagna 3 mom. ska ett avgörande om häktningsarrest för den dömda gälla tills verkställigheten av straffet inleds eller tills den domstol som ålagt häktningsarresten bestämmer något annat.

Lagutskottet anser att de föreslagna bestämmelserna om behörig domstol i 3 mom. inte är korrekta. Användning av tvångsmedel som riktar sig mot en persons frihet hör till den domstol där åtalet är anhängigt. Efter det att straff har dömts ut kan åtalet vara anhängigt i en fullföljdsdomstol. Bestämmelsen om att den domstol som ålagt häktningsarresten för den dömda kan bestämma något annat är inte motiverad. Lagutskottet anser att det föreslagna 3 mom. bör ändras så att det motsvarar 2 kap. 12 § 2 mom. och 5 kap. 9 § 3 mom. i tvångsmedelslagen, vilka innehåller motsvarande bestämmelser om häktning och reseförbud.

Således föreslår lagutskottet att 2 kap. 12 c § 3 mom. i lagförslag 1 ändras så att det sägs i momentet att ett avgörande om häktningsarrest för den dömda ska gälla tills verkställigheten av straffet inleds eller tills en högre domstol beslutar något annat.

12 h §. Tillstånd till undantag och ändring av innehållet i en häktningsarrest. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om tillstånd till undantag från en skyldighet som anges i ett avgörande om häktningsarrest och om ändring av innehållet i en häktningsarrest. Regeringen föreslår också en komplettering av bestämmelserna om ändringssökande i 19 § i tvångsmedelslagens 3 kap. om domstolsförfarande i samband med häktningsärenden så att det nya tvångsmedlet häktningsarrest beaktas i paragrafen. Det föreslås att den paragrafen ska ändras bland annat så att det till bestämmelsen fogas ett förbud att genom besvär överklaga beslut i häktningsärenden. Ett sådant beslut är enligt propositionsmotiven (RP, s. 44) till exempel ett i 2 kap. 12 h § avsett beslut om tillstånd till undantag.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

Lagutskottet påpekar att ett ärende där tillstånd till undantag från ett reseförbud eller ett förstärkt reseförbud har vägrats emellertid får föras till domstol med stöd av 5 kap. 6 § 2 mom. i tvångsmedelslagen. Lagutskottet anser att också den som ålagts häktningssarrest på samma sätt behöver rättssäkerhetsgarantier i en situation där begäran om tillstånd till undantag har avslagits trots att det finns ett godtagbart skäl till begäran. På dessa grunder och för att bestämmelserna ska vara konsekventa anser utskottet att samma möjlighet ska finnas också när tillstånd till undantag från häktningssarrest vägras. I enlighet med hänvisningen i 5 kap. 11 § i tvångsmedelslagen till 3 kap. 1 § i den lagen är det i regel den domstol som är behörig att behandla åtal i saken som är behörig domstol i ärenden som gäller undantag från reseförbud. Av de orsaker som anges ovan föreslår utskottet att 2 kap. 12 h § 1 mom. i lagförslag 1 på samma sätt kompletteras med en precisering i slutet av momentet där det sägs att den som ålagts häktningssarrest får föra ett ärende som gäller vägran av tillstånd till undantag till den domstol som är behörig att behandla åtal i saken.

3 kap. Domstolsförfarande i samband med häktningsärenden

18 §. Häktning vid fullföljdsdomstol. (Ny) I paragrafen finns det bestämmelser om häktning vid fullföljdsdomstol. Regeringen föreslår inte att paragrafen ändras. Lagutskottet anser ändå att också ett yrkande på sådan häktningssarrest som föreslås i propositionen bör kunna framställas och avgöras i första instans först i en fullföljdsdomstol, på samma sätt som ett yrkande på reseförbud och häktning kan i dag. Det kan hända att behovet av att framställa yrkande uppstår först när ärendet behandlas i fullföljdsdomstolen. Därför föreslår lagutskottet att 3 kap. 18 § 1 mom. i tvångsmedelslagen ändras så att det i momentet vid sidan av häktning också nämns åläggande av häktningssarrest. Utskottet föreslår också att *rubriken* för 18 § ändras så att där nämns häktningssarrest. Utskottets förslag kräver också ändringar i *ingressen* till lagförslag 1. Dessutom konstaterar utskottet att det är klart att fullföljdsdomstolen är behörig att ändra häktningssarresten under ändringssökandet.

19 §. Ändringssökande. Regeringen föreslår ändringar i 1 mom. I momentet finns det bland annat bestämmelser om överklagande av ett beslut i ett häktningsärende eller ett ärende som gäller häktningssarrest. Lagutskottet föreslår ovan av rättssäkerhetsskäl en precisering i slutet av 2 kap. 12 h § 1 mom. i lagförslag 1. Enligt preciseringen får den som ålagts häktningssarrest föra ett ärende som gäller vägran av tillstånd till undantag till den domstol som är behörig att behandla åtal i saken.

Enligt lagutskottet är det viktigt med tanke på rättsskyddet för den som ålagts häktningssarrest att också tingsrättens avgörande i ett ärende om undantag kan föras till en högre domstol. Om tingsrätten träffar ett avgörande i saken som är till fördel för den som ålagts häktningssarrest, kan också en anhållningsberättigad tjänsteman ha intresse av att överklaga avgörandet. Med stöd av 5 kap. 12 § i tvångsmedelslagen får den som meddelats reseförbud och en anhållningsberättigad tjänsteman anföra klagan över tingsrättens beslut om tillstånd till undantag. Utskottet anser att samma möjlighet bör finnas också när det gäller häktningssarrest. Således föreslår lagutskottet en precisering i slutet av 3 kap. 19 § 1 mom. i lagförslag 1. Preciseringen går ut på att den som ålagts häktningssarrest och en anhållningsberättigad tjänsteman får anföra klagan över domstolens beslut i ett ärende enligt 2 kap. 12 h § 1 mom. som gäller tillstånd till undantag från häktningssarrest.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

3. Lag om ändring av 2 kap. 1 § och 3 kap. 8 § i häktningsslagen

2 kap. Ankomst till ett fängelse

1 §. Placering av häktade. Paragrafen innehåller bestämmelser om placering av häktade. Regeringen föreslår ändringar i 3 och 4 mom. I de momenten föreskrivs det om situationer där den häktade kan placeras i en sådan förvaringslokal för häktade som administreras av polisen i stället för i ett fängelse som används som häkte. Enligt den föreslagna ändringen i 3 mom. är detta möjligt, om det är nödvändigt för att hålla den häktade avskild eller av säkerhetsskäl eller för att utreda brottet. Den häktade får inte heller då hållas i polisens förvaringslokal längre än sju dygn, om det inte finns exceptionellt vägande skäl som hänför sig till den häktades säkerhet eller till att hålla den häktade avskild på grund av en sådan risk som avses i 2 kap. 5 § 1 mom. 2 b-punkten i tvångsmedelslagen.

Enligt den gällande bestämmelsen i 2 kap. 1 § 3 mom. i häktningsslagen kan den häktade placeras i en sådan förvaringslokal för häktade som administreras av polisen, om det är nödvändigt för att hålla den häktade avskild eller av säkerhetsskäl eller om utredningen av brottet av särskilda skäl så kräver. Enligt momentet får den häktade inte hållas i polisens förvaringslokal längre än fyra veckor, om det inte finns särskilt vägande skäl till detta.

Den maximitid som en häktad får förvaras i en förvaringslokal som administreras av polisen förkortas således från fyra veckor, som gäller som huvudregel i dag, till sju dagar. Också kriterierna för att överskrida den regelmässiga förvaringstiden ändras.

Utskottet redogör i sina överväganden ovan för de eventuella konsekvenserna av att häktningstiden i polisens lokaler förkortas. Det handlar bland annat om att brottsutredningen försvåras, om andelen utredda brott och om eventuellt förlängda häktningstider. Dessutom kan polisen tvingas sätta in extra resurser särskilt i förundersökningens inledande fas.

Av de orsaker som anges i övervägandena föreslår utskottet en precisering av 2 kap. 1 § 3 mom. i lagförslag 3. Grunderna för att häktade ska få hållas i polisens förvaringslokal längre än sju dygn kompletteras med att det finns exceptionellt vägande skäl som hänför sig till förundersökningen av brott. Det gäller exempelvis situationer där förundersökningen av ett brott är så pass halvfärdig att hela förundersökningen skulle äventyras om den häktade skulle förflyttas till ett häkte långt borta. Också till exempel situationer där det är fråga om organiserad brottslighet och människohandel kan vara av betydelse med tanke på tillämpningen av bestämmelsen. Bestämmelsen kunde bli tillämplig i omfattande brottsbaser där det finns flera misstänkta och ett stort antal personers kontakter har begränsats. Domstolen bedömer saken utifrån prövning.

4. Lag om ändring av 6 kap. 5 § i fängelselagen

3 kap. Beräkning av strafftid (Nytt)

1 §. Beräkning av längden av fängelsestraff på viss tid. (Ny) Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkning av längden av fängelsestraff. Regeringen föreslår inte att paragrafen ska ändras. I 2 mom. föreskrivs det om avräkning från fängelsestraff. Lagutskottet fäster uppmärksamhet på att

Betänkande LaUB 10/2017 rd

samhet vid att de bestämmelser om straffavräkning som föreslås i propositionen är bristfälliga när det gäller situationer där tingsrätten har ålagt den dömda häktningsarrest och tingsrättens dom har vunnit laga kraft.

Enligt den gällande bestämmelsen i 3 kap. 1 § 2 mom. i fängelselagen beaktas den avräkning som avses i 6 kap. 13 § i strafflagen i straffverkställigheten enligt vad som fastställts i domstolens beslut. Om ett avgörande av tingsrätten vinner laga kraft, har tiden för verkställighet av häktningsarrest ändå inte fastställts i tingsrättens beslut. Lagutskottet anser därför att man bör föreskriva särskilt om saken med tanke på dessa situationer.

Enligt propositionen är Brottpåföljdsmyndigheten behörig myndighet vid verkställigheten av häktningsarrest. Brottpåföljdsmyndigheten har aktuell information om verkställighetstiden för häktningsarrest, som beaktas i verkställigheten av ett fängelsestraff. Eftersom avräkningen ska beaktas i verkställigheten är det enligt utskottet naturligt att det föreskrivs om saken i fängelselagen. För verkställigheten av domar svarar enligt 1 kap. 8 § 3 mom. i fängelselagen verkställighetsansvariga tjänstemän. Dessa fattar enligt 3 kap. 8 § i den lagen också straffidsbeslutet. Enligt 11 § 1 mom. i statsrådets förordning om Brottpåföljdsmyndigheten (1739/2015) är verkställighetsdirektören, verkställighetschefen och den notarie som anges i arbetsordningen verkställighetsansvariga tjänstemän.

Med anledning av det som sägs ovan föreslår lagutskottet att 3 kap. 1 § 2 mom. i fängelselagen i lagförslag 4 kompletteras med en bestämmelse enligt vilken häktningsarrest som verkställts efter det att tingsrättens dom har vunnit laga kraft ska beaktas i beräkningen av strafftiden, med iakttagande av vad som föreskrivs i 6 kap. 13 § i strafflagen. Den ändring som lagutskottet föreslår ska också beaktas i *ingressen* till lagförslag 4 och i *rubriken* för det lagförslaget.

Fängelselagens 3 kap. 1 § 2 mom. behandlas i riksdagen i samband med regeringens proposition om kombinationsstraff (RP 268/2016 rd). Propositionerna måste således samordnas i riksdagen. Enligt den nämnda propositionen kompletteras momentet med en definition om när ett kombinationsstraff är helt avtjänat. De föreslagna ändringarna i den propositionen har tagits in i utskottets nya förslag till 2 mom.

7. Lag om ändring av 2 kap. 8 § 2 mom. 11 punkten i rättegångsbalken (Ny)

2 kap. Om domförhet

8 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om hovrättens domföra sammansättning. I 2 mom. anges det när hovrätten är domför med bara en ledamot. Enligt den gällande 11 punkten kan ett yrkande om häktning eller reseförbud avgöras i en sammansättning med en domare, när yrkandet framställts först i hovrätten. Lagutskottet anser att momentets 11 punkt för konsekvensens skull bör kompletteras med ett omnämnande av häktningsarrest. Eftersom det i propositionen inte ingår något förslag om ändring av rättegångsbalken, föreslår utskottet att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag 7 med ovan återgivet innehåll.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2, 5 och 6 i proposition RP 252/2016 rd utan ändringar.

*Riksdagen godkänner lagförslag 1, 3 och 4 i proposition RP 252/2016 rd med ändringar.
(Utskottets ändringsförslag)*

Riksdagen godkänner ett nytt lagförslag 7. (Utskottets nya lagförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) rubriken i 2 kap., rubriken för 3 kap. 18 §, 3 kap. 18 § 1 mom., 19 § 1 mom., 5 kap. 4 § 3 mom., 5 och 6 §, 8 § 1 mom., 9 § 3 mom. och 11 §, 9 kap. 4 § 3 mom. samt 11 kap. 4 § och
fogas till 2 kap. nya 12 a—12 j § samt till 5 kap. nya 1 a och 2 a § och till 5 kap. 4 § ett nytt 4 mom., som följer:

2 kap.

Gripande, anhållande, häktning och häktningsarrest

12 a §

Häktningsarrest

I stället för häktning och hållande i häkte kan det bestämmas att den dömde i de situationer som avses i 12 § 1 mom. 2 och 3 punkten ska åläggas häktningsarrest, om ett reseförbud enligt 5 kap. 1 § är ett otillräckligt tvångsmedel. En svarande som är på fri fot får åläggas häktningsarrest endast på yrkande av åklagaren eller den målsägande som yrkat på straff för svaranden. Domstolen får

Betänkande LaUB 10/2017 rd

självmant förordna att den häktade eller den som begärts häktad ska åläggas häktningsarrest i stället för att häktas.

Förutsättningarna för att ålägga häktningsarrest är att

1) den dömd samtycker till att häktningsarrest verkställs och förbinder sig att fullgöra de skyldigheter som åläggs honom eller henne i avgörandet om häktningsarrest,

2) det med hänsyn till den dömdes personliga förhållanden och andra omständigheter kan anses sannolikt att den dömd fullgör de skyldigheter som ålagts honom eller henne.

När domstolen överväger ett åläggande av häktningsarrest ska den beakta vad som i samband med behandlingen av ärendet har lagts fram i utredning om

1) den dömdes personliga förhållanden och andra motsvarande omständigheter,

2) hur lämplig den dömdes bostad eller någon annan plats lämpad för boende är för verkställande av häktningsarrest,

3) den dömdes behov av att röra sig utanför bostaden eller någon annan för boende lämpad plats.

Häktningsarrest verkställs i den dömdes bostad eller på någon annan för boende lämpad plats genom övervakning på det sätt som avses i 12 d §.

Bestämmelser om häktningsarrest vid fullföljdsdomstol och om sökande av ändring i beslut om häktningsarrest finns i 3 kap. 18 och 19 §.

12 b §

Innehållet i häktningsarrest

Den som ålagts häktningsarrest ska stanna i sin bostad eller på någon annan för boende lämpad plats minst 12 och högst 22 timmar per dygn. Skyldigheten att stanna i bostaden i regel fullgörs till en tid som infaller mellan klockan 21 och 6. Den som ålagts häktningsarrest förpliktas dessutom underkasta sig i 12 d § avsedd teknisk övervakning.

Av orsaker som gäller arbete eller studier som den som ålagts häktningsarrest utför eller av någon annan med dessa jämförbar nödvändig orsak kan antalet timmar som ska tillbringas i bostaden och tidpunkten för fullgörandet av skyldigheten bestämmas vara något annat än vad som anges i 1 mom.

Den som ålagts häktningsarrest kan dessutom i beslutet om häktningsarrest förpliktas att

1) inte lämna den ort eller det område som anges i avgörandet,

2) inte vistas eller röra sig på ett visst område som anges i avgörandet,

3) under vissa tider vara anträffbar på sin arbets- eller studieplats,

4) på bestämda tider stå i kontakt med Brottsförhållandenmyndigheten,

5) vistas på en inrättning eller ett sjukhus där han eller hon är intagen eller tas in,

6) inte kontakta ett vittne, en målsägande, en sakkunnig eller en medgärningsman,

7) överlämna sitt pass och sitt såsom resedokument giltiga identitetskort till Brottsförhållandenmyndigheten.

12 c §

Avgörande om häktningsarrest

Av ett avgörande om häktningsarrest ska följande framgå:

Betänkande LaUB 10/2017 rd

- 1) hur många timmar skyldigheten att stanna i bostaden omfattar och de tider som skyldigheten förläggs till samt det tekniska övervakningssättet,
- 2) övriga skyldigheter som den som ålagts häktningssarrest ska fullgöra,
- 3) påföljderna för överträdelse av de skyldigheter som gäller häktningssarresten.

Om den som ålagts häktningssarrest är häktad, ska det fängelse där den som ålagts häktningssarrest är placerad underrättas om avgörandet. Om den som ålagts häktningssarrest är på fri fot, ska domstolen ålägga honom eller henne att inom sju dygn från den dag då avgörandet meddelades kontakta Brottsförhållandenmyndigheten för verkställande av häktningssarresten. Om den som ålagts häktningssarrest är på fri fot och han eller hon inte är närvarande när avgörandet om häktningssarrest meddelas, ska avgörandet om häktningssarrest och uppmaningen i anslutning till den att inom sju dygn kontakta Brottsförhållandenmyndigheten delges med iakttagande av bevisliga delgivnings-sätt enligt 11 kap. i rättegångsbalken. Om den som ålagts häktningssarrest inte följer uppmaningen, får polisen gripa honom eller henne för att förpassa honom eller henne till fängelse.

Ett avgörande om häktningssarrest för den dömda ska gälla tills verkställigheten av straffet inleds eller tills **en högre** domstol **beslutar** något annat.

12 d §

Teknisk övervakning

Övervakning av den som ålagts häktningssarrest fullgör sina skyldigheter sker med hjälp av tekniska anordningar som ges till honom eller henne eller fästs på honom eller henne vid handleden, vristen eller midjan, eller med hjälp av en kombination av sådana anordningar. Anordningarna får inte möjliggöra teknisk avlyssning enligt 10 kap. 16 § eller optisk observation enligt 10 kap. 19 § inom områden som omfattas av hemfriden.

Onödig uppmärksamhet ska undvikas i samband med övervakningen. Den tekniska övervakningen ska genomföras så att den inte begränsar någons rättigheter i större omfattning eller orsakar större olägenhet än vad som är nödvändigt för att genomföra den.

För den tekniska övervakningen av häktningssarresten svarar Brottsförhållandenmyndigheten. Den centrala övervakningen av häktningssarresten ordnas på riksplanet eller på regionplanet av Brottsförhållandenmyndigheten med iakttagande av 57 § i lagen om verkställighet av samhälls-förhållanden (400/2015).

12 e §

Förbud att utfärda pass

Pass och som resedokument giltigt identitetskort får inte utfärdas till den som ålagts häktningssarrest, om utfärdandet äventyrar syftet med häktningssarresten.

12 f §

Myndighet med ansvar för verkställigheten av häktningssarrest

För övervakningen och verkställigheten av häktningssarrest svarar Brottsförhållandenmyndigheten.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

12 g §

Allmänna skyldigheter för den som ålagts häktningsarrest

Den som ålagts häktningsarrest ska

- 1) iaktta de skyldigheter som anges i domstolens avgörande om häktningsarrest,
- 2) hantera de övervakningsanordningar som avses i 12 d § 1 mom. omsorgsfullt och följa anvisningarna om hur de ska användas,
- 3) stå i kontakt med Brottpåföljdsmyndigheten på det sätt som myndigheten bestämmer.

Kontakten med Brottpåföljdsmyndigheten kan omfatta övervakarmöten, övervakningsbesök, kontakt per telefon och annan motsvarande kontakt.

12 h §

Tillstånd till undantag och ändring av innehållet i en häktningsarrest

Fängelsedirektören, direktören för byrån för samhällspåföljder eller den tjänsteman som enligt arbetsordningen är ställföreträdare för dem får av grundad anledning i enskilda fall bevilja tillstånd till smärre undantag från en skyldighet som anges i ett avgörande om häktningsarrest. Den som ålagts häktningsarrest får föra ett ärende som gäller vägran av tillstånd till undantag till den domstol som är behörig att behandla åtal i saken.

Den som ålagts häktningsarrest får utan förhandstillstånd avvika från en skyldighet som gäller häktningsarresten, om det i ett enskilt fall är nödvändigt på grund av att den som ålagts häktningsarrest insjuknat eller på grund av någon annan oförutsedd eller tvingande omständighet. I ett sådant fall ska den som ålagts häktningsarrest utan dröjsmål göra en anmälan om saken till Brottpåföljdsmyndigheten.

Innehållet i en häktningsarrest får ändras på grund av ändrade omständigheter eller om det finns viktiga skäl.

12 i §

Överträdelse av skyldigheter

Om Brottpåföljdsmyndigheten utifrån sin utredning konstaterar att den som ålagts häktningsarrest lindrigt men utan i 12 h § 2 mom. avsett skäl har brutit mot de skyldigheter som han eller hon blivit ålagd att fullgöra, ger Brottpåföljdsmyndigheten honom eller henne en skriftlig varning.

Om Brottpåföljdsmyndigheten utifrån sin utredning konstaterar att den som ålagts häktningsarrest trots en skriftlig varning eller annars grovt har brutit mot de skyldigheter han eller hon ålagts att fullgöra eller om han eller hon fortsätter sin brottsliga verksamhet, flyr eller börjar förbereda flykt, ska Brottpåföljdsmyndigheten utan dröjsmål underrätta polisen och åklagaren om saken. Den som ålagts häktningsarrest får anhållas och häktas, om han eller hon i andra fall än de som avses i 1 mom. bryter mot de skyldigheter som han eller hon ålagts att fullgöra eller fortsätter sin brottsliga verksamhet, flyr eller börjar förbereda flykt. I tiden för avtjänande av häktningsarrest inräknas inte tiden från början av det dygn då överträdelsen av skyldigheter skedde, den som ålagts häktningsarrest fortsatte sin brottsliga verksamhet eller flydde. Brottpåföljdsmyndigheten

Betänkande LaUB 10/2017 rd

ska meddela åklagaren de uppgifter om avtjänande av häktningsarrest som behövs vid domstolsbehandlingen. Om ett ovillkorligt fängelsestraff som den som ålagts häktningsarrest dömts till redan har blivit verkställbart, får det genast verkställas.

Häktningsärenden och ärenden som gäller överträdelse av skyldigheter handläggs av tingsrätten. Tingsrätten är domför med ordföranden ensam. Ärendet får avgöras även om den som ålagts häktningsarrest är frånvarande.

Brottspåföljdsmyndigheten ska ge den som ålagts häktningsarrest tillfälle att bli hörd i samband med att den gör i 1 och 2 mom. avsedd utredning.

12 j §

Handräckning

Tjänstemän vid Brottspåföljdsmyndigheten har rätt att få i polislagen (872/2011) avsedd handräckning av polisen för att utföra ett tjänsteuppdrag.

3 kap.

Domstolsförfarande i samband med häktningsärenden

18 § (Ny)

Häktning och häktningsarrest vid fullföljdsdomstol

Om det i ett mål som fullföljts till högre domstol yrkas att svaranden ska häktas eller åläggas häktningsarrest, ska han eller hon ges tillfälle att bemöta yrkandet, om detta inte genast avvisas eller avslås. Tillfälle att avge bemötande behöver inte ges, om svaranden inte vistas i Finland eller är på okänd ort. Om den som begärts häktad eller bli ålagd häktningsarrest har ett befullmäktigat biträde som man känner till, ska denne dock ges tillfälle att bli hörd. Underrättelsen om rätten att avge bemötande får postas under den adress som svaranden senast har uppgett..

19 §

Ändringssökande

Ett beslut i ett häktningsärende eller ett ärende som gäller häktningsarrest får inte överklagas genom särskilda besvär. Den häktade eller den som ålagts häktningsarrest får anföra klagan över häktningsbeslutet, beslutet om fortsatt häktning eller beslutet om häktningsarrest. En anhållningsberättigad tjänsteman får anföra klagan över det beslut genom vilket ett häktningsyrkande avsläppts, det beslut genom vilket det bestämts att den häktade ska frigges eller det beslut genom vilket den häktade ålagts häktningsarrest. Den häktade får dessutom anföra klagan över tiden för väckande av åtal. Den som ålagts häktningsarrest och en anhållningsberättigad tjänsteman får anföra

Betänkande LaUB 10/2017 rd

klagan över domstolens beslut i ett ärende enligt 2 kap. 12 h § 1 mom. som gäller tillstånd till undantag från häktningsarrest.

5 kap

Reseförbud

1 a §

Förutsättningar för förstärkt reseförbud

Om domstolen vid behandlingen av ett ärende som gäller ett häktningsyrkande eller häktning anser att ett reseförbud är ett otillräckligt tvångsmedel för att undanröja en risk som avses i 1 § 1 mom., kan domstolen bestämma att den häktade eller den som begärts häktad i stället för att häktas meddelas förstärkt reseförbud som övervakas på det sätt som avses i 2 kap. 12 d § med tekniska anordningar.

Meddelande av förstärkt reseförbud förutsätter dessutom att

- 1) det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år,
- 2) den som begärts häktad eller den häktade samtycker till att reseförbudet verkställs som förstärkt och förbinder sig att fullgöra de skyldigheter som anges i beslutet om reseförbud,
- 3) det med hänsyn till de personliga förhållanden eller andra omständigheter som gäller den som begärts häktad eller den häktade ska anses sannolikt att han eller hon fullgör de skyldigheter som ålagts honom eller henne.

När domstolen överväger meddelande av förstärkt reseförbud ska den beakta vad som i samband med ett häktningsyrkande eller en ny behandling av en häktning lagts fram i en utredning om

- 1) de personliga förhållanden och andra motsvarande omständigheter som gäller den som begärts häktad eller den häktade,
- 2) hur lämplig den bostad eller någon annan för boende lämpad plats som den som begärts häktad eller den häktade bor i är för verkställande av ett förstärkt reseförbud,
- 3) det behov som den som begärts häktad eller den häktade har att röra sig utanför bostaden eller någon annan för boende lämpad plats.

2 a §

Skyldighet att stanna i bostaden

Den som meddelats förstärkt reseförbud kan åläggas att stanna i sin bostad eller på någon annan för boende lämpad plats minst 12 och högst 22 timmar per dygn. Skyldigheten att stanna i bostaden ska i regel fullgöras mellan klockan 21 och 6.

Av orsaker som gäller arbete eller studier som den som meddelats reseförbud utför eller av någon annan med dessa jämförbar nödvändig orsak kan antalet timmar som ska tillbringas i bostaden och tidpunkten för fullgörandet av skyldigheten bestämmas vara något annat än vad som anges i 1 mom.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

4 §

Myndighet som meddelar reseförbud

— — — — —

Vid handläggningen av ett häktningssyrkande eller ett ärende som gäller fortsatt häktning ska domstolen pröva om förutsättningarna enligt 1 eller 1 a § uppfylls och om den som begärts häktad eller den häktade ska meddelas reseförbud i stället för att häktas. Då beslutar domstolen om detta reseförbud även innan åtal har väckts. Beslut om reseförbud som meddelas med anledning av en klagan över ett häktningsbeslut fattas dock av den domstol som har fattat häktningsbeslutet.

När det gäller förstärkt reseförbud är det alltid en domstol som ska fatta beslutet.

5 §

Beslut om reseförbud

Av ett beslut om reseförbud ska framgå

- 1) det brott som har föranlett reseförbudet,
- 2) grunden för förbudet,
- 3) innehållet i förbudet,
- 4) påföljderna av att förbudet överträds,
- 5) förbudets giltighetstid,
- 6) rätten att föra frågan om reseförbud ska bestå till domstol för prövning.

Av beslut om förstärkt reseförbud ska dessutom det tekniska övervakningssättet framgå. Om domstolen har ålagt en skyldighet att stanna i bostaden, ska av beslutet också framgå hur många timmar skyldigheten omfattar och de tider som skyldigheten ska förläggas till samt adressuppgifter för bostaden eller den andra plats som är lämpad för boende.

Den som meddelas reseförbud ska ges en kopia av beslutet. Om han eller hon inte är närvarande när beslutet meddelas eller om en kopia av beslutet annars inte kan ges till honom eller henne vid den tidpunkten, får kopian postas under den adress som han eller hon har uppgett.

Brottspåföljdsmyndigheten ska utan dröjsmål underrättas om ett beslut om förstärkt reseförbud.

6 §

Tillstånd till undantag

En anhållningsberättigad tjänsteman får av grundad anledning i enskilda fall bevilja den som meddelats reseförbud tillstånd till smärre undantag från en skyldighet som anges i beslutet om reseförbud. En anhållningsberättigad tjänsteman får av grundad anledning i enskilda fall och, när det är möjligt, efter att ha hört undersökningsledaren bevilja tillstånd till smärre undantag från en skyldighet som anges i ett beslut om förstärkt reseförbud. Brottspåföljdsmyndigheten ska utan dröjsmål underrättas om ett tillstånd till undantag som gäller ett förstärkt reseförbud.

Den som meddelats reseförbud får föra ett ärende som gäller tillstånd till undantag till domstolen, om en anhållningsberättigad tjänsteman vägrar bevilja tillstånd.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

8 §

Hävning av reseförbud

Ett reseförbud ska helt eller delvis hävas genast när det inte längre finns förutsättningar för att hålla reseförbudet i kraft i oförändrad form. En anhållningsberättigad tjänsteman får besluta om hävning, även om reseförbudet har meddelats av en domstol.

9 §

Reseförbuds giltighetstid

När domstolen avgör målet får den i det fall att svaranden döms till ovillkorligt fängelsestraff meddela svaranden reseförbud enligt 1 § eller bestämma att ett sådant meddelat reseförbud ska bestå. En svarande som är på fri fot får meddelas ett sådant reseförbud endast på yrkande av åklagaren eller den målsägande som yrkat på straff för svaranden. Domstolen får självant förordna att den häktade eller den som begärts häktad ska meddelas ovan avsett reseförbud i stället för att häktas. Reseförbudet gäller då tills verkställigheten av straffet inleds eller tills en högre domstol bestämmer något annat.

11 §

Hänvisningsbestämmelser

Vid domstolsbehandling av ärenden som gäller reseförbud iakttas vad som i 3 kap. 1, 3, 5–7 och 18 § föreskrivs om framställning och behandling av häktningssyrkanden. En parts frånvaro hindrar inte att ärendet avgörs. Den som kan komma att meddelas reseförbud ska ges tillfälle att bli hörd också i de fall som avses i 4 § 1 mom. i detta kapitel.

På teknisk övervakning av ett förstärkt reseförbud och på handräckning tillämpas 2 kap. 12 d och 12 j §. På förstärkt reseförbud tillämpas bestämmelserna om reseförbud i detta kapitel, om inte det särskilt föreskrivs något annat i kapitlet.

9 kap.

Tvångsmedel i samband med särskilda undersökningsmetoder

4 §

Bestämning och registrering av DNA-profiler

För utförande av uppgifter som anges i 1 § 1 mom. i polislagen får DNA-profiler registreras i polisens personregister. DNA-profiler som innehåller uppgifter om den registrerades andra per-

Betänkande LaUB 10/2017 rd

sonliga egenskaper än kön får dock inte registreras. Bestämmelser om utplåning av DNA-profiler ur registret finns i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003).

11 kap.

Särskilda bestämmelser

4 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) registrering av användning av tvångsmedel,
- 2) samarbete mellan myndigheterna i häktningsärenden,
- 3) upprättande och behandling av och innehållet i de handlingar som hänför sig till reseförbud och förstärkt reseförbud samt om underrättande om åtgärder i anknytning till förbud,
- 4) innehållet i en utredning enligt 2 kap. 12 a § 3 mom.,
- 5) innehållet i ett avgörande enligt 2 kap. 12 c §,
- 6) upprättande och behandling av och innehållet i de handlingar som hänför sig till häktningsarrest,
- 7) utredning och registrering av överträdelser av de skyldigheter som gäller den som ålagts häktningsarrest,
- 8) innehållet i en underrättelse till åklagaren enligt 2 kap. 12 i § 2 mom.,
- 9) det förfarande som ska iakttas vid gripande och förpassande till fängelse i en situation som avses i 2 kap. 12 c § 2 mom.

Brottpåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet meddelar närmare föreskrifter om

- 1) övervakningen av häktningsarrest,
- 2) tillstånd till undantag enligt 2 kap. 12 h §,
- 3) beräkning och registrering av verkställighetstiden för häktningsarrest.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 6 kap. 13 § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 6 kap. 13 §, sådan den lyder i lagarna 515/2003, 1195/2004, 395/2015 och 985/2016, som följer:

6 kap.

Om bestämmande av straff

13 §

Avräkning av tiden för frihetsberövande och tiden för begränsning av friheten

Om någon döms till ett fängelsestraff på viss tid för en gärning på grund av vilken gärningsmannen har varit berövad friheten, ska domstolen avräkna tiden för frihetsberövandet från straffet eller anse frihetsberövandet som fullt avtjänat straff. Om någon döms till ett fängelsestraff på viss tid för en gärning på grund av vilken gärningsmannen har ålagts förstärkt reseförbud eller häktningsarrest som varar oavbrutet i minst två dygn, ska domstolen avräkna tiden för begränsningen av friheten från straffet så att ett förstärkt reseförbud eller en häktningsarrest i två dygn motsvarar en dag fängelse eller anse begränsningen av friheten som fullt avtjänat straff. Om antalet dagar som ska avräknas inte är delbart med två, avräknas inte den dag som blir över. Tiden för frihetsberövandet och tiden för begränsning av friheten räknas i dagar. De dagar när frihetsberövandena, det förstärkta reseförbudet och häktningsarresten började och upphörde ska anges i domen.

På samma sätt skall förfaras, om frihetsberövandet föranletts av något annat brott som i samband med målet har varit föremål för åtal eller förundersökning eller av att svaranden har förordnats att hämtas till domstolen och därför har tagits i förvar.

Om straffet är böter ska den tid som avses i 1 mom. avräknas i skälig mån, dock minst hela den tid som frihetsberövandet och begränsningen av friheten har varat, eller anses som fullt avtjänat straff.

Om straffet är ungdomsstraff, ska det frihetsberövande och den begränsningen av friheten som avses i 1 mom. avräknas. När avräkning görs motsvarar ett dygns frihetsberövande två ungdomsstraffdagar och ett dygns begränsning av friheten en ungdomsstraffdag, om inte avvikelse från detta görs av särskilda skäl.

Om straffet är ordningsbot, ska frihetsberövandet betraktas som fullt avtjänande av straffet.

Betänkande LaUB 10/2017 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 kap. 1 § och 3 kap. 8 § i häktningsslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i häktningsslagen (768/2005) 2 kap. 1 § 3 och 4 mom. samt 3 kap. 8 § 2 mom., sådana de lyder, 2 kap. 1 § 3 och 4 mom. lyder i lag 808/2011 samt 3 kap. 8 § 2 mom. i lag 394/2015, som följer:

2 kap.

Ankomst till ett fängelse

1 §

Placering av häktade

Den domstol som beslutar om häktning kan på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman enligt 2 kap. 9 § i tvångsmedelslagen eller på framställning av åklagaren fatta beslut om att den häktade ska placeras i en sådan förvaringslokal för häktade som administreras av polisen, om det är nödvändigt för att hålla den häktade avskild eller av säkerhetsskäl eller för att utreda brottet. Den häktade får inte heller då hållas i polisens förvaringslokal längre än sju dygn, om det inte finns exceptionellt vägande skäl som hänför sig till den häktades säkerhet, till förundersökningen av brott eller till att hålla den häktade avskild på grund av en sådan risk som avses i 2 kap. 5 § 1 mom. 2 b punkten i tvångsmedelslagen.

Om den häktade placeras i en förvaringslokal som administreras av polisen, ska placeringsärendet och dess grunder tas upp till behandling i domstol tillsammans med häktningsärendet vid den nya behandling av häktningsärendet som avses i 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen. Den häktade kan också få förvaringen i polisens förvaringslokal separat prövad av domstol på nytt. En anhållningsberättigad tjänsteman eller åklagaren ska föra saken till domstol, om den häktade ska förvaras i förvaringslokalen längre än sju dygn. När den häktade för saken för ny prövning till domstol eller en anhållningsberättigad tjänsteman eller åklagaren för saken till domstol för att hen

Betänkande LaUB 10/2017 rd

häktade ska förvaras mer än sju dygn i häktningslokalen iakttagas det förfarande som föreskrivs i 3 kap. 15 § 1, 3 och 4 mom. i tvångsmedelslagen.

3 kap.

Placering i fängelset, basvård och förflyttning

8 §

Närvaro vid domstol eller andra myndigheter

Om en häktad som är i ett fängelse kallas för att personligen höras hos någon annan myndighet än en domstol, kan den häktade för detta ändamål tillåtas avlägsna sig från fängelset för den tid som hörandet kräver. Denna tid får inte, inklusive restiden, överskrida sju dygn, om det inte finns ett särskilt vägande skäl till detta skäl följer av grunden för hörandet eller av någon annan motsvarande grund. En häktad kan förflyttas till en förvaringslokal som administreras av polisen för att vid förundersökningen bli hörd om det eller de brott som han eller hon har häktats för. Förvaringen i polisens lokaler får dock inte vara längre än 12 timmar, om inte den domstol som behandlar åtalet bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 3 kap. 1 § och 6 kap. 5 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fängelselagen (767/2005) 3 kap. 1 § 2 mom. och 6 kap. 5 § 2 mom., sådana de lyder, 3 kap. 1 § 2 mom. i lag (/2017) och 6 kap. 5 § 2 mom. i lag 393/2015, som följer:

Betänkande LaUB 10/2017 rd

3 kap. (Nytt)

Beräkning av strafftid

1 § (Ny)

Beräkning av längden av fängelsestraff på viss tid

Den avräkning av tiden för frihetsberövande som utförs med stöd av 6 kap. 13 § i strafflagen (39/1889) räknas i dagar. Avräkningen beaktas i straffverkställigheten enligt vad som fastställts i domstolens beslut. Häktningssarrest som verkställts efter det att tingsrättens dom har vunnit laga kraft beaktas i beräkningen av strafftiden, med iakttagande av vad som föreskrivs i 6 kap. 13 § i strafflagen. En avräkning som hänför sig till en och samma kalendertid beaktas endast en gång. Om den dömden under den nämnda kalendertiden har avtjänat ett fängelsestraff eller förvandlingsstraff, ska avräkning inte göras för denna tid. Fängelsestraffet är helt avtjänat när hela straffet som avses i 2 c kap. 11 § i strafflagen är avtjänat eller den prøvotid som avses i 2 c kap. 13 § i strafflagen har löpt ut. Ett kombinationsstraff är helt avtjänat när den övervakningstid som följer på fängelsestraffet eller den övervakningstid som förvandlats till fängelse har löpt ut.

6 kap.

Förflyttning från ett fängelse till ett annat

5 §

Närvaro vid domstol eller andra myndigheter

Om en fånge kallas för att personligen höras hos någon annan myndighet än en domstol, kan fången för detta ändamål tillåtas avlägsna sig från fängelset för den tid som hörandet kräver. Denna tid får inte, inklusive restiden, överskrida sju dagar, om det inte finns ett särskilt vägande skäl till det och detta skäl följer av grunden för hörandet, av att fången ska hållas i avskildhet eller av någon annan motsvarande grund.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
fogas i lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten (1069/2015) 1 § ny 2 mom., som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Vad som i denna lag föreskrivs om intagna i en enhet vid Brottspåföljdsmyndigheten gäller även den som ålagts häktningsarrest enligt 2 kap. 12 a § tvångsmedelslagen (806/2011) eller som meddelats förstärkt reseförbud enligt 5 kap. 1 a § i den lagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 1 a § i lagen om ersättning av statens medel som till följd av frihetsberövande skall betalas till oskyldigt häktad eller dömd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ersättning av statens medel som till följd av frihetsberövande skall betalas till oskyldigt häktad eller dömd (422/1974) 1 a §, sådan den lyder i lag 344/1989, som följer:

Betänkande LaUB 10/2017 rd

1 a §

Om någon har meddelats reseförbud eller förstärkt reseförbud eller ålagts häkttingsarrest gäller i fråga om hans eller hennes rätt till ersättning för denna begränsning av friheten vad som i denna lag föreskrivs om anhållnas och häktades rätt till ersättning för frihetsberövande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets nya lagförslag

7.

Lag

om ändring av 2 kap. 8 § 2 mom. 11 punkten i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 2 kap. 8 § 2 mom. 11 punkten, sådan den lyder i lag 381/2003, som följer:

2 kap.

Om domförhet

8 §

En ledamot kan dock ensam

11) avgöra ett yrkande om häktning, häkttingsarrest eller reseförbud, när yrkandet framställts först i hovrätten,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande LaUB 10/2017 rd

Helsingfors 17.10.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kari Tolvanen saml
vice ordförande Eva Biaudet sv
medlem Tiina Elovaara blåa
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Ari Jalonen blåa
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Juha Pylväs cent
medlem Antti Rantakangas cent
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Ville Tavio saf
ersättare Ari Torniainen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.